

STARA KAMENA ĆUPRIJA U KONJICU KAO KULTURNO –HISTORIJSKI SIMBOL I PROMOCIJA TURIZMA

OLD STONE BRIDGE IN KONJIC AS CULTURAL - HISTORIC SYMBOL AND PROMOTION OF TOURISM

Irmelina Karić

APSTRAKT

Konjic je grad u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine, okružen visokim planinama Prenj, Bjelašnica i Bitovnja, u kotlini rijeke Neretve. Godine 1682. nad Neretvom je podignut Kameni most, rijedak primjer klasične turske mostogradnje. Ako je išta u historiji simboliziralo ovaj grad, to je, bez sumnje, bio taj most kojeg su 3. marta 1945. godine, na oslobođenje grada, njemački fašisti pri povlačenju digli u zrak poslije čega su ostali čitavi samo kameni stubovi. Most je predstavljao remek-djelo arhitekture XVII stoljeća. Stara, Kamena ćuprija u Konjicu jedna je od četiri najznačajnije u našoj zemlji, pored mostova u Mostaru, Višegradu i trebinjskog Arslanagića mosta. Stari kameni most koji ima šest lukova, našao se na listi zaštićene kulturno-historijske baštine ove zemlje ujedno se smatra tačkom gdje se Hercegovina spaja s Bosnom. Cilj ovog rada je ukazati na značaj obnove mosta, promocija grada, kulturna integracija i uloga u turističkoj ponudi BiH. Mostovi predstavljaju veliku zaostavštinu za budućnost, jer nas uče da je pomirenje i prevazilaženje različitosti jedini način da se sačuva ljudskost.

"Ne ruši sve mostove, možda ćeš se vratiti. Ostavi bar jedan most između srca i mene. U samoći je lakše neshvaćeno shvatiti, mogle bi te nazad vratiti uspomene." Ivo Andrić

Ključne riječi: Kamena ćuprija, simbol, promocija, turizam.

Key words: stone bridge, symbol, promotion, tourism

ABSTRACT

Konjic is a town in central Bosnia and Herzegovina, surrounded by high mountains Prenj, Bjelasnica and Bitovnja, in the valley of the Neretva River. In 1682 over the Neretva River erected a stone bridge, a rare example of classical Ottoman bridge construction. If anything in the history symbolizes this city, it is, without doubt, was the most that on 03 March 1945, the liberation of the city, the German fascists in retreat blew up after which they remained intact only stone pillars. The bridge is a masterpiece of architecture of the seventeenth century. The old stone bridge in Konjic is one of the four most important in our country, in addition to the bridges in Mostar, Trebinje and Visegrad Arslanagića bridge. The old stone bridge has six arches, found himself on the list of protected cultural and historical heritage of this country also is considered a point where it connects with Bosnia Herzegovina. The aim of this paper is to highlight the importance of the bridge reconstruction, promotion of the city, cultural integration and the role of the tourist offer of Bosnia and Herzegovina. Bridges are a great legacy for the future, because we are taught that reconciliation and overcoming differences only way to save humanity.

"Not down all bridges, perhaps you will come back. Leave at least one bridge between the heart and me. The solitude is more easily misunderstood understand, could you back back memories." Ivo Andric

UVOD

Prvi pisani trag o naselju Konjic, bez naznake njegove teritorijalne rasprostranjenosti, odnosi se na navod Mavre Orbinija iz perioda 1366-1369. godine, vezanog za dinastičke borbe u Humskoj zemlji i župi Neretva. Prvi zvanični podatak o Konjicu, kao naselju na desnoj obali Neretve, nosi datum 16. juni 1382. godine. Radilo se o jednom Ugovoru između Dubrovčana i Vlaha da svojim karavanom prenesu olovo iz Podvisokog i Konjica, u Dubrovnik. Pohodom sultana Mehmeda El-Fatiha, koji je trajao od početka maja do sredine juna 1463. godine, osvojena je i čitava okolina Konjica. (Anđelić, 1975)

U vrijeme otomanske uprave Konjic je imao karakter saobraćajnog čvora i usputne stanice na putu od carigradskog drumu, dolinom Neretve prema moru, što je i uslovalo izgradnju prijelaza – mosta preko Neretve. Između 1550. i 1574. godine trg Konjic dobio je status kasabe, pod novim nazivom Neretva, ali je korišten naziv Konjic sve do početka XVIII vijeka. 1574. godine Konjic je imao tri mahale, od kojih je jedna bila muslimanska (mahala mesdžida Ahmeda Tabandže – Tbanice) i dvije nemuslimanske mahale (bivše selo Trešanica i mahala Gornje Konjice). Između 1537. i 1585. godine, Osmanlije su na lijevoj obali Neretve počeli graditi novo naselje, kojem su dali status kasabe i naziv Belgraddžik. Kasaba je 1585. godine imala tri muslimanske i jednu nemuslimansku mahalau. Krajem XVI i početkom XVII vijeka kasaba je dobila i svoju četvrtu muslimansku mahalau (Mulić, 2003).

Za vrijeme otomanske uprave u Konjicu sagrađena su tri mosta: dva drvena (1 u Konjicu i 1 u Glavatičevu) i jedan kameni most u Konjicu.

Prvi most na Neretvi u Konjicu sagrađio je mostarski legator hadži Mehmed-beg Karađoz prije 1570. godine. U vakufnami Zaima hadži Mehmed-bega Karađoz-bega iz 1570. godine, među ostalim njegovim

zadužbinama, pominje se most u Konjicu. Ovo je prvi konkretan arhivski podatak o Konjičkoj ćupriji. Karađoz-begova ćuprija u Konjicu je bila drvena i stajala je 15-20 m niže od, kasnije, Kamene ćuprije. Podatak o gradnji novog drvenog mosta naveden je u vakufnami hadži-Balija od prve dekade rebiul-evvela hidžr. 1021. (između 2. i 11. maja 1612) godine. (Mulić, 2003)

U putopisu Evlije Čelebije saznajemo da je most popravljen i ponovo u funkciji krajem juna 1665. godine. Ova popravljena ćuprija je bila u upotrebi 17 godina, jer je 1682. godine napravljena nova Kamena ćuprija, nešto iznad drvene, što se vidi i iz natpisa o izgradnji mosta. (Čelić, Mujezinović, 1969)

Evlija Čelebija u svom putopisu navodi da Konjic ima šest mahala (na obje strane Neretve), osam džamija (mihraba), dvije medrese, dvije derviške tekije (hanikah), tri mekteba, jedno manje kupatilo i dva svratišta (hana), od kojih je jedno u čaršiji. Na suprotnu stranu rijeke se prelazi velikim drvenim mostom. (Čelebi, 1996)

1833. godine dvije su nahije dobile status kaza (srezova) pod nazivima Neretva i Konjice (Konjiće). Prilikom osnivanja Bosanskog vilajeta 1865. godine, obje su objedinjene u jednu kazu pod nazivom Sa Neretvom Konjice (Mea Neretva Konjiće), a od 1867. godine samo Konjiće. Tada su objedinjene i dvije kasabe u jednu, pod nazivom Konjiće. Tako je ostalo sve do dolaska Austro-Ugarske 1878. godine. Austrougarske vlasti su odmah po dolasku kazu Konjiće preimenovali u kotar pod nazivom Konjica, a kasabu Konjiće u grad pod nazivom Konjica. (Mulić, 2003) Ranije Karađoz-begova ćuprija bijaše drvena pa je tokom vremena dotrajala i propala, da bi se navedene godine, nešto uzvodno od navedene drvene pojavila nova – kamena.

Kameni most u Konjicu sagrađen je hidžretske 1093. godine (1682/83). To saznajemo iz tariha (natpisa) koji je bio uklesan na jednoj ploči na sredini mosta,

iznad gornjeg korkaluka (ivice mosta). Ploča je nestala 1944. godine kada su Nijemci bombardovali Konjic i most jednim dijelom porušili. Most je predstavljao remek-djelo arhitekture XVII vijeka i ubrajao se među nekoliko najljepših spomenika te vrste u Bosni i Hercegovini. (Hasandedić, 1976)

Prvi zapis o Konjičkom mostu napravio je Đakomo Lukari (Giacomo Luccari) još 1790. godine. (Mulić, 2003) Drugi zapis o Kamenom mostu u Konjicu napravio je engleski arhitekta i putopisac Artur Džon Evans (Arthur John Ewans) 1875. godine, prilikom proputovanja kroz Konjic – "Preko rijeke poznate pod imenom Neretva, dugim lijepim kamenim mostom, najljepšim od svih do sada viđenih ... povezano je nekoliko kuća na bosanskoj obali s Konjicom na suprotnoj strani." (Čelić, Mujezinović, 1969). Prvu studiju o konjičkom Kamenom mostu objavili su Džemal Čelić i Mehmed Mujezinović 1969. godine – Stari mostovi u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1969. godine, u kojem je i crtežom dat prijedlog rekonstrukcije kamenog mosta i njegove kule. (Gojković, 1989) Postoji više predaja o osnivaču mosta. Alija Bejtović je pronašao jedan, a 1979. godine Hivzija Hasandedić drugi pisani izvor o izgradnji mosta. Na osnovu fermana (carske naredbe) sultana Mehmeda IV, od 2. do 12. maja 1685. godine, upućen mutesserifu Hercegovačkog sandžaka Huseinu, može da se utvrdi da je Kameni most u Konjicu sagradio Haseći Ali-aga. Ovaj ferman je pronašao Hivzija Hasandedić u Orijentalnoj zbirci Provincijalata hercegovačkih franjevaca. (Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Mostar, 2003)

Do danas nije utvrđeno ko je gradio ovaj kameni most: legenda spominje Ali-agu Hasečića, visokog dostojanstvenika u Carigradu, kome je posrnuo at na dotrajalom mostu, dok ga neki autori, ne navodeći izvore za svoju tvrdnju, pripisuju

veziru Ahmet-paši Sokoloviću. (Čelić, 1976)

U 1682. godini završen je posljednji među velikim, stilski i tehnički visokovrijednim mostovima Hercegovine – Stari kameni most u Konjicu.

3. marta 1945. godine, prilikom povlačenja s ciljem obezbjeđenja izvlačenja njemačkih trupa iz partizanskog okruženja, polovinu Kamenog mosta porušila je bombardovanjem Pionirska jedinica 3. bataljona 370. grenadirskog puka Wehrmachta, a ostali su samo stubovi. Preko porušenog dijela napravljena je provizorna drvena konstrukcija, a neposredno nakon rata, srušen je preostali dio konstrukcije mosta i preko kamenih stubova sagrađena je armirano-betonska konstrukcija, pošto je Kameni most bio jedini prijelaz preko Neretve. (Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Mostar, 2003)

Konjička ćuprija je predstavljala najkvalitetniji primjer ove vrste građevine iz druge polovine XVII vijeka, koji stilski i arhitektonski predstavlja opadanje umijeća građenja XVI vijeka, a čiju dekadentnu fazu u XVII i XIX vijeku predstavljaju domaći graditelji. (Čelić, Mujezinović, 1969)

Krajem 1976. i tokom 1977. godine, na inicijativu regionalnog Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Mostaru, preduzete su mjere za rekonstrukciju Stare ćuprije u Konjicu. Na osnovu postojećih tehničkih i historijskih podataka, detaljnog snimka ostataka mosta, a posebno tehničkih podataka iz zaostavštine prof. Milivoja Frkovića, izrađena je studija, odnosno, idejni projekat za rekonstrukciju. Na reviziji idejnog projekta rekonstrukcije (u Konjicu, 1977. godine) – usvojene su sve njegove postavke i rješenja i data je saglasnost za izradu glavnog projekta. Međutim, uslijed nedostatka potrebnih finansijskih sredstava, dalji rad na ovom zamašnom poslu je obustavljen. (Gojković, 1989)

U julu 2003. godine, Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine proglasila je ovo dobro nacionalnim spomenikom od značaja za Bosnu i Hercegovinu. Restauraciju je izvršila Republika Turska, nakon potpisivanja protokola između Turske uprave za međunarodnu saradnju i razvoj (TIKA), Općine Konjic i Uprave za ceste pri Ministarstvu prometa Republike Turske. Kamen temeljac za obnovu postavljen je 12. maja 2006. godine, a Ćuprija je obnovljena za četiri godine. Njena dužina je 86,20 metara, širina 5,35 metara i ima šest lukova. 2009. godine ga je turska firma ER-BU, renovirala u izvornom obliku.

STARA KAMENA ĆUPRIJA KAO SIMBOL

”Bio je to najljepši ukras moga rodnog grada uz koji sam imao sreću provesti dio svoga djetinjstva. Bio je to divan kameni most na šest lukova. Sagrađen je u doba Osmanlija dobrotom Haseći Ali-age prije više od tri vijeka. Nije šala tri vijeka, tri stoljeća, trista godina, eh koliko li je to mjeseci, dana, sati, minuta, koliko ljudskih

života”, govorio je Zuko Džumhur o Ćupriji na Neretvi u Konjicu. 2002. godine Konjic je obilježio dvije značajne godišnjice: 620 godina od prvog pomena naziva naselja Konjic i 320 godina od izgradnje Kamene mosta u Konjicu. S obzirom da je Kameni most od posebnog značaja za rehabilitaciju strukture i slike historijskog jezgra Konjica, želja za njegovom rekonstrukcijom je bila stalno prisutna među njegovim stanovnicima. Godine 2006, općina Konjic je počela sa radovima na rekonstrukciji Stare kamene ćuprije uz pomoć Vlade Republike Turske i Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, kao i revitalizaciji stare konjičke čaršije sa rekonstrukcijom starih dućana koji su bili neposredno uz Most, u nizu, na lijevoj obali Neretve. Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima ("Službeni glasnik BiH", br. 33/02 i 15/03), Komisija je donijela odluku zasnovanu na sljedećim kriterijima:

- Vremensko određenje,
- Historijska vrijednost,
- Umjetnička i estetska vrijednost,
 - Proporcije,
 - Kompozicija,
 - Vrijednost konstrukcije,
- Čitljivost,
 - Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru,
- Simbolička vrijednost,
 - Tradicionalna vrijednost,
 - Značaj za identitet grupe ljudi,
- Ambijentalna vrijednost,
 - Značenje u strukturi i slici grada,
- Jedinstvenost i reprezentativnost,
 - Jedinstven ili rijedak primjer određenog tipa i stila.⁷⁷

Grb Konjica prikazuje bijeli kameni most - ćupriju preko Neretve prikazane plavom, između zelenih planina i u podnožju silueta Boračkog jezera zelenim. Zabilježene su dvije inačice u upotrebi, jedna bijele

⁷⁷(Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, 2003)

podloge štita s crnim imenom općine u zaglavlju, druga sa srebrenom podlogom te imenom i godinom 1382. u sredini. Te godine Konjic je prvi put spomenut u pisanim izvorima, u diplomatskom dokumentu Dubrovačke Republike. Zastava je zabilježena samo s ovom posljednjom inačicom, vodoravna ili okomita, bijela.

Slika 1. Izvor: Opštinsko vijeće Konjic, Komisija za izradu grba, Grb grada Konjica, (2002)

Da su mostovi sila, da su neraskidiva veza, da su ruke koje spajaju ljude, da čak i rušenje ne ubija njihovo postojanje, dokaz je ukras na Neretvi. Kao i mnogi drugi, i ona je veza između generacija i vremena. Veza koja spaja ljudske potrebe i povezuje ljude. Ona je prema svima jednaka, podignuta je smisleno, istrajnija je od drugih građevina, ne služi za zlo, niti za bilo šta tajno. Ona je kamena, svjedok da se tu živjelo, mislilo i radilo. Ona je Kamena ćuprija u Konjicu. Da bi ogledalo rijeke Neretve imalo svoj značaj i funkciju i da bi se upotpunio sjaj Konjica, pobrinuo se, upravo, graditelj Kamene ćuprije davne 1682. godine. Nažalost, 3. marta 1945. godine taj sjaj je bio prekinut kada ga u povlačenju ruše njemački vojnici. U 6. mjesecu 2009. godine je obnovljena, te je tako vratila stare uspomene i sjećanja, i upotpunila ovaj grad još blistavijim sjajem. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine je 2003. godine Kamenu ćupriju proglasila nacionalnim spomenikom od velikog značaja za našu zemlju. Ćuprija, kao i prije, tako i danas, predstavlja pravo remek-djelo i sredstvo za inspiraciju i ispitivački duh. Naizgled, Konjic izgleda mali grad, ali sa

tolikom privlačnošću da, uz pogled na Kamenu ćupriju i uz huk Neretve, poželite da ostanete što duže.

TURISTIČKA PONUDA GRADA I PROMOCIJA TURIZMA

„Madžik“ - Agencija za posredovanje u zapošljavanju i turizmu, zajedno sa općinom Konjic, turističkim zajednicama FBiH i HNK te Ministarstvom za trgovinu, turizam i zaštitu okoliša HNK, 7. juna 2011. godine organizovala je okrugli sto o temi: „Turizam u općini Konjic danas i sutra, stvarno i moguće.“

Turizam je od strateške važnosti za ukupni razvoj općine Konjic i za otvaranje novih radnih mjesta, a zapošljavanje je trenutno a i u budućnosti će biti osnovni problem u općini, državi i regiji. Ovo je veoma kompleksna tema povezana sa oko 50 bitnih pitanja u državi, entitetu, kantonu, općini i gradu, tema od najveće važnosti za sve građane. U identificiranju problema i prepreka u razvoju turizma kao osnovni problem istaknut je nedostatak preciznih evidencija i informacija, tj. jednog temeljitog izvještaja o stanju i kretanju u turizmu Općine koji bi poslužio za ocjenu stanja, izradu strategije u turizmu ili korekciju konkretnih planova za unapređenje turizma. Nijedna ustanova niti organizacija u općini, HNK niti FBiH nema podatke o broju turista na području općine Konjic, broju noćenja, posjećenim destinacijama, smještajnim kapacitetima, vrsti turista, niti o finansijskim efektima turizma za općinu. Tačni i sistematizovani podaci, sveobuhvatna baza podataka, preduslov su realnog uvida u stanje kao i svake ozbiljnije aktivnosti u ovoj oblasti. Zaključci okruglog stola 8. 6. 2011. upućeni su načelniku općine i Općinskom vijeću Konjic, Vladi FBiH, Vladi HNK/Ž, Turističkoj zajednici HNK/Ž, Turističkoj zajednici FBiH. Međutim, ni danas 4. 8. 2014. nijedan organ u Općini nema ni osnovne podatke o tome koliko turista dolazi, odakle su, koja im je struktura, šta

posjećuju, koliko troše, šta žele vidjeti, koliki su prihodi općine od turizma

Ogroman interes turista i javnosti za ovo područje nije iskorišten, ne postoji sistematičan pristup turizmu, grad nedovoljno istražuje, koristi i afirmiše sve svoje vrijednosti, zanimljivosti, ljepote. Preduslov za formiranje grada, kao turističkog proizvoda, i za promociju grada je istraživanje, poznavanje svih njegovih vrijednosti i razvijena ljubav prema gradu, tj. zavičaju. Posebna šansa Konjica je ekoturizam koji je u svijetu u usponu i preporučuje se od Svjetske turističke organizacije. Ekološki aspekt turizma podrazumijeva promociju zdravog života, koncept „aktivnog“ odmora te očuvanje životne sredine. Po potencijalima u ekoturizmu, Konjic bi mogao postati centar BiH za ovu vrstu turizma.

U situaciji neprecizno regulisanih nadležnosti i nedovoljnog funkcionisanja sadašnjih nadležnih organa za oblast turizma, u uslovima kada se turističke vrijednosti nalaze na području općine, a nadležnosti i prihodi su izvan općinskog nivoa, efekti turističke privrede mogu se povećati samo ako općina sama pravi odgovarajući ambijent i organizaciju. Stručni radnik za turizam u općinskoj administraciji, općinski savjet za turizam, udruženje turističkih djelatnika općine i sl. znatno bi doprinijelo povećanju samoinicijative i otklanjanju uočenih nedostataka.

Izlazak Konjica na evropsku turističku scenu zahtijeva jedan stručan pristup formiranju turističkog proizvoda, objedinjavanju potencijala, marketingu grada, izgradnji odgovarajućeg imidža, stvaranja pozitivne medijske slike i povezivanja sa odgovarajućim tuoperaterima i evropskim agencijama za turizam. Izrađeni gotovi stručno obrađeni projekti, u ovoj oblasti, i pogodnosti koje država može dati, mogu dovesti investitore koji traže odgovore na pitanje zašto ulagati

u turizam ove općine, šta je to što ovaj grad i kraj izdvaja od drugih.

Razvijati imidž grada, prepoznatljivost od ulaska u grad do izlaska iz grada, sve vrijednosti, zanimljivosti i atrakcije približiti svijetu i potencijalnim korisnicima, poboljšana komunikacija unutar općine i općine sa svijetom mogu povećati efekte u turizmu. Pravljenje brenda od grada ozbiljan je segment marketinga grada, osnovni preduslov za razvoj turizma i uslov hvatanja priključka sa svjetskim trendovima.

Strukovno udruženje turističkih djelatnika, kojeg ovdje nema, bavilo bi se pitanjima edukacije, povezivanja svih učesnika u lancu procesa formiranja turističke destinacije i turističkog proizvoda, njegove promocije i prodaje na tržištu (rafting klubovi, proizvođači i dostavljači hrane, mesni, mliječni, poljoprivredni proizvodi, drvorezbarstvo, galerije, sport, kultura, da bi boravak turista bio što sadržajni i da poželji ponovnu posjetu ovoj destinaciji).

Općina Konjic nema nijednog certificiranog turističkog vodiča, a osim njih potrebno je educirati i sve građane o vrijednostima općine i o turističkoj ponudi (prirodne ljepote, kulturno-historijsko naslijeđe, rafting, drvorezbarstvo, Rakitnica, Lukomir, poznati ljudi i dr). Turistička ponuda nije objedinjena ni dovoljno predstavljena najširoj javnosti, a nadležne općinske službe trebaju izgraditi potrebnu turističku infrastrukturu kao npr. prilaze potencijalnim destinacijama, autobusku stanicu, parking za turističke autobuse, štampati turističke vodiče, plan grada, razglednice, kartu turističkih destinacija, informacije o načinu dolaska i putokaze.

Osnovna ocjena osobina turističke ponude općine Konjic je da postoje ogromni i raznovrsni prirodni i kulturno-historijsko-turistički potencijali, ali da oni uglavnom nisu pretvoreni u turističke destinacije i proizvode, koji imaju svoju cijenu i ponudu

na turističkom tržištu. Konjic, uz odgovarajuću organizaciju i promociju, sa svojim bogatim i raznovrsnim potencijalima, može postati centar, posebno eko-turističke ponude Bosne i Hercegovine i regije, a objekat D-0 ARK uz Bijenale savremene umjetnosti svjetska turistička atrakcija.

ZAKLJUČAK

Cilj autora ovog rada je skrenuti pažnju na važnost izrade strategije u turističkoj ponudi grada i države Bosne i Hercegovine. Kao zaključak iskoristit ćemo hitne zadatke sa Okruglog stola 7. juna 2011. godine:

- izvršiti temeljitu analizu stanja turizma u općini;
- pokrenuti proces formiranja strukovnog udruženja;
- donijeti akcioni plan razvoja turizma naslonjen na Strategiju razvoja Općine;
- organizovati edukaciju kadrova za turizam;
- planinu Visočicu urediti i otvoriti za pješački turizam i planinski biciklizam, gdje bi moglo biti i sjedište Wigwam-a za BiH kao edukacijskog centra (zainteresovan OXFAM);
- zaposliti lice u organima uprave koje bi se bavilo samo pitanjima turizma;
- aktivnostima oživljavanja i unapređenja turizma obuhvatiti sve dijelove općine;
- pokrenuti parlamentarne procedure za promjenu Zakona o turizmu kako bi se nadležnosti u ovoj oblasti vratile općinama.

LITERATURA

- [1] Anđelić, P. (1975). Hhitorijski spomenici Konjica i okoline I, Konjic, Skupština opštine Konjic.
- [2] Obnova stare ćuprije u Konjicu , (2004).Mostar, Časopis za obrazovanje, nauku i kulturu br.178.
- [3] „Heraldika bosanskohercegovačkih opština i gradova“, Populari institut, 2011.
- [4] Čelebi, E. (1996). Putopis, Sarajevo. Publishing.
- [5] Čelić, Dž.(1976). Mostovi Hercegovine, , Mostar.«Most» br. 7
- [6] Čelić, Dž., Mujezinović, M. (1969).Stari mostovi u Bosni i Hercegovini, Sarajevo. Veselin Masleša.
- [7] Dokumentacija Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Mostar, 2003.
- [8] Gojković, M.(1989). Stari kameni mostovi, Beograd,Naučna knjiga.
- [9] Hasandedić,H.(1976). Nekoliko novih podataka o kamenom mostu u Konjicu, Mostar.«Most» br. 7.
- [10] Mulić, J.(2003).Dvije značajne godišnjice grada Konjica: 620 godina prvog zvaničnog pomena grada i 320

- godina od izgradnje bivšeg kamenog mosta, Hercegovina 15-16 – časopis za kulturno i historijsko naslijeđe, Mostar. Arhiv Hercegovine.
- [11] Regionalni Zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Mostar, Idejni projekat rekonstrukcije Starog mosta u Konjicu, 1977.
- [12] http://zeleni-neretva.ba/index.php?option=com_content&task=view&id=156
- [13] 2-dio-gdje-je-i-kuda-ide-turizam-konjica-u-bh.-i-evropskim-perspektivama
- [14] <http://www.prozor-x.com/prozor/konjicka-obiljezja-kaosvjedoci-daleke-i-bliske-proslosti>
- [15] www.kons.gov.ba
- [16] <http://www.mojkonjic.com/clanak/neiskoristeni-turisticki-potencijali-opcine-konjic--2-dio-gdje-je-i-kuda-ide-turizam-konjica-u-bh-i-evropskim-perspektivama/14243>
- [17] <http://www.konjic.ba>